

Ticari İşletme Hukuku ve Yapay Zekâ İlişkisi Üzerine Hukuki Değerlendirmeler

Ali Cengiz¹

Özet

Her alanda olduğu gibi yapay zekanın hukuki ilişki ve uyumsuzluklara da etkisi kaçınılmaz olarak her geçen gün artmaktadır. Ticari ilişkileri konu alan Ticaret Hukuku pek çok dalında bu etkiyi yakından takip etmektedir. Bu bölümde Ticari İşletme Hukuku'nun temel kavram ve kurumları ile yapay zekâ arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Özellikle yapay zekanın ticari işletme, ticari iş, tacir kavramlarına, bunların hüküm ve sonuçlarına, bağımlı tacir yardımcılığına, cari hesap sözleşmesine ve haksız rekabet ilişkisine ne şekilde etki ettiği normatif hukuk anlayışı ile izah edilmeye çalışılacaktır. Bu kapsamda kitap bölümlerinde detaylı biçimde açıklanan yapay zekâ ve uygulamalarının tanım ve niteliğine ilişkin teorik açıklama ve tartışmalara yer verilmemiştir. Açıklamalarımız hem ulusal hem yabancı hukuk literatürleri ve yargı kararları dikkate alınarak zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Ulusal ve yabancı hukuk karşılaştırmalarında kavramsal çatışmaların bulunduğu hususlar kapsam dışı bırakılmıştır.

Giriş

Dijitalleşme, sadece üretim, dağıtım ve tüketim modellerini değil, aynı zamanda hukukun temel kavram ve kurallarını da köklü biçimde dönüştürmektedir. Özellikle yapay zekâ, büyük veri ve otomasyon teknolojilerinin gelişimi, ticari yaşamda insan iradesine dayalı kararların yerini algoritmik süreçlerin almasına neden olmaktadır (İstanbul Barosu, 2024, s. 3-6).

Geleneksel anlamda tacir, ticari işletme ve temsilci kavramları, artık bir yapay zekâ sisteminin cylemleriyle kesişebilmektedir. Bu durum, sadece Türk Hukuku açısından değil, Avrupa ve İsviçre hukuku bakımından da

1 Dr. Öğretim Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İİBF, İşletme Bölümü, Ticaret Hukuku ABD, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-9038-3943>

yeni yorumlara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir (Usta, 2019, s. 15; Ekinci, 2023, s. 18). İstanbul Barosu Bilişim Hukuku Komisyonu’nun 2024 tarihli raporunda, üretken yapay zekânın hukuk normlarıyla uyum içinde çalışmasının imkân ve sınırları değerlendirilmiş; bu kapsamda özellikle ticaret hayatındaki karar alma mekanizmalarında doğrudan insan müdahalesi olmaksızın çalışan sistemlerin sorumluluk hukukuna, irade beyanına ve temsil ilişkilerine etkisi vurgulanmıştır (İstanbul Barosu, 2024, s. 7-8). Ergin Ergül’ e göre, yapay zekânın bu etkileri karşısında devletlerin hukuk sistemlerinde bir dizi yeniden yapılanmaya gitmesi zorunlu hale gelmiştir (Ergül, 2025, s. 8-10).

Bu dönüşümün en belirgin görüldüğü alanlardan biri, hukukçuların, idari mercilerin ve ticari işletmelerin karar alma mekanizmalarının yapay zekânın tavsiyelerine ya da analizlerine dayandırmasıdır. Bu da hukuk devletinin temel ilkeleri olan öngörülebilirlik, hesap verebilirlik ve insan merkezliliğin yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir (Zeytin/Gençay, 2019, s. 41-43). Yine, Kurt’un değerlendirmelerine göre yapay zekâ destekli karar süreçleri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda yer alan “tacir yardımcıları” kavramının işlevini ve sınırlarını muğlaklaştırmakta; acente, komisyoncu, ticari vekil gibi kavramların hangi durumlarda algoritmik sistemlere uygulanabileceği ciddi biçimde tartışmalıdır (Kurt, 2023, s. 4-9).

Uluslararası düzlemde ise Avrupa Komisyonu’nun “Yapay Zekâ Yasası (AI: Artificial Intelligence Act)” girişimi, özellikle yüksek riskli yapay zekâ sistemlerinin ticari kullanımda sıkı denetim altında tutulması gerektiğini belirtmektedir. Almanya’da dijitalleşmeye dair alınan mahkeme kararları, bu sistemlerin kişisel veriler, rekabet hukuku ve tüketici hakları üzerindeki etkilerini detaylandırırken; İsviçre Federal Adalet Ofisi’nin 2024 tarihli “Rechtliche Basisanalyse” raporu, yapay zekâ kullanımının sözleşme hukuku ve özel hukuk genel ilkeleriyle olan ilişkisine dikkat çekmiştir (FOJ, 2024, s. 11-19).

Böylece ticaretin dijitalleşmesine hukuk normları düzeyinde verilecek tepki, yalnızca yeni düzenlemelerle sınırlı olmamalı; aynı zamanda mevcut normların da günümüz teknolojik gelişmeleri çerçevesinde yeniden yorumlanmasını gerektirmektedir. Hukukun öngörülebilirlik ve normatif tutarlılık ilkeleri çerçevesinde yapay zekâ uygulamalarının sorumluluğu, kişiliği ve ticari işlevleri hukuk teorisi açısından olduğu kadar, pozitif hukuk açısından da yeniden değerlendirilmelidir (Akdeniz, 2022, s. 22). Yapay zekâ sistemlerinin karar destek süreçlerinde daha fazla yer alması, beraberinde insan hakları, kişisel verilerin korunması, ayrımcılık yasağı ve rekabet hukuku gibi çok sayıda hukuk dalının iç içe geçtiği karmaşık yapıları ortaya

çıkarmaktadır (Ergül, 2025, s. 10-13). Bu bağlamda, özellikle Avrupa Birliği (AB) ve Avrupa Konseyi çatısı altında geliştirilen yumuşak hukuk belgeleri ile sürece yön verilmek istenmiş, ancak bu belgelerin yaptırım eksikliği ciddi insan hakları ihlallerine karşı yetersiz kalmıştır.

Bu nedenle, hukuki yeniden yapılanma sadece normatif çerçevenin değiştirilmesini değil, aynı zamanda meslek etiği, hukuki yorum teknikleri, sorumluluk rejimleri ve hatta hukuk eğitiminin de yeniden şekillenmesini içermelidir (Ergül, 2025, s. 21-24). Bu gerekliliği destekleyen bir diğer görüş de Zeytin ve Gençay tarafından ileri sürülmektedir. Değerli müelliflerimize göre, yapay zekâ hukuk için yalnızca teknik bir yardımcı değil, bazen hukukçunun yerine geçebilecek alternatif bir akıl yürütme ve karar verme yetisine sahip olabilir (Zeytin/Gençay, 2019, s. 43). Bununla birlikte, bu teknolojilerin kamu ve özel sektörde bu denli yoğun entegrasyonu, hukuk sistemlerinde statik olmayan, esnek ve çok aktörlü bir yapının benimsenmesini de zorunlu kılmaktadır. Gerek regülasyon gerekse uygulama açısından hukuk normlarının dijital uyarlanabilirlik kapasitesi gün geçtikçe daha kritik hale gelmektedir (Ergül, 2025, s. 18-21).

1. Ticari İşletme Kavramı ve Yapay Zekâ Tabanlı Faaliyetler

Ticaret hukukunun merkez kavramlarından biri olan “ticari işletme”, Türk Ticaret Kanunu’nun (TTK) 11. maddesi uyarınca esnaf faaliyeti düzenini aşan düzeyde gelir sağlamaya yönelik faaliyetlerin yürütüldüğü işletmeleri tanımlar. Bu kavram, sadece geleneksel iktisadi faaliyetlerle sınırlı kalmayıp, dijital teknolojiler ve özellikle yapay zekâ tabanlı faaliyetler çerçevesinde yeniden yorumlanmaya açıktır.

Yapay zekâ uygulamalarının ticari yaşamda artan kullanımı, klasik ticari işletme tanımının ötesine geçen yeni faaliyet biçimlerini ortaya çıkarmaktadır. Özellikle karar destek sistemleri, algoritmik fiyatlandırma, otonom sipariş yönetimi gibi fonksiyonların yapay zekâ tarafından üstlenildiği yapılar, ticari işletmenin organizasyonel çehresini dönüştürmüştür. Möslin’in de ifade ettiği gibi, yapay zekânın sadece yönetici destekleme aracı olarak değil, bazen yönetim kurullarında karar verici unsur olarak değerlendirilmesi de mümkündür (Möslin, 2021, s. 705).

Ticari işletme kavramının unsurlarından olan “devamlılık” ve “bağımsızlık” kriterleri, yapay zekânın çalışma mantığıyla yeniden değerlendirilmektedir. Örneğin, bir yapay zekâ algoritmasının kendi başına sürdürdüğü iktisadi faaliyet (örneğin çevrim içi ürün teklifleri hazırlayan bir sistem) devamlılık göstermesi ve sistematik gelir yaratması halinde ticari işletme niteliği kazanabilir mi? sorusu günceldir. Bu konuda yapay zekâ tabanlı sistemlerin

hukuki ehliyetleri tartışmalı olmakla birlikte, Alman Federal Mahkemesi (BGH) bir kararında algoritmik faaliyetlerin doğrudan tüzel kişilik üstünden değerlendirilmesini uygun bulmuştur (BGH, XI ZR 274/17). Hukukumuz bakımından gerçek kişi tacirleri de bu kapsamda değerlendirmek mümkündür.

Yapay zekânın ticari işletme çatısı altında kullanılması ayrıca hukuki sorumluluklar açısından da önem arz eder. Sarı'nın belirttiği gibi, bu sistemlerin kullanımı sonucunda ortaya çıkan zararlarda klasik kusur sorumluluğuna dayalı yapılar yetersiz kalabilir ve bu sistemler için özelleştirilmiş objektif sorumluluk rejimlerine ihtiyaç duyulabilecektir. Bu çerçevede önerilen çözüm üreticinin sorumluluğu kapsamında yaklaşımın benimsenmesidir. (Sarı, 2020, s. 306).

TTK sistematigi içinde yapay zekâ uygulamalarının ticari işletme olarak tanımlanabilmesi için, bu faaliyetlerin belirli bir organizasyon dahilinde, süreklilik arz ederek ve gelir elde etme amacıyla gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Düzenli çalışan bir yapay zekâ sistemi tarafından yürütülen reklam kampanyası, veri analizine dayalı stok yönetimi gibi faaliyetler, bu kriterleri sağladığı ölçüde ticari işletme kavramı altına girer. Günümüzde, Avrupa Birliği Komisyonu'nun 2021 tarihli Yapay Zekâ Tüzüğü Taslağı da bu konuda yol gösterici niteliktedir.

Buna paralel olarak, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2017/3029 E. ve 2019/4277 K. sayılı kararında, dijital platformlar aracılığıyla yürütülen ve belirli bir organizasyona dayanan faaliyetin ticari işletme olarak nitelendirilebileceği belirtilmiştir. Bu içtihat da, yapay zekâ tabanlı dijital işletmelerin TTK çatısı altında nasıl değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin yorumlara katkı sunmaktadır. Sonuç olarak, ticari işletme kavramı, yapay zekâ teknolojilerinin sunduğu yeni olanaklar ışığında yeniden şekillenmektedir. Hem organizasyonel yapı hem de faaliyet içeriği, klasik kavramlara sığdıramayacak ölçüde evrilmekte, bu da yeni bir hukuki yorum gerektirmektedir.

2. Ticari İş ve Yapay Zekâ Destekli Faaliyetlerin Sınıflandırılması

Ticari iş kavramı, Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) temel kavramlarından biridir. TTK m.3 hükmüne göre ticari iş, bir ticari işletmeyi ilgilendiren tüm faaliyetleri kapsar. Ancak bu tanım, statik bir çerçeve çizmektense dinamik bir yorumlamayı zorunlu kılar. Çünkü ticari hayat, özellikle dijital dönüşüm ile birlikte, sürekli evrilen bir yapıya sahiptir.

Hukuki literatürde ticari iş kavramı genellikle iki şekilde ele alınır: Objektif ticari işler ve sübjektif ticari işler. Objektif ticari işler, TTK'da sayılan işlemleri (örneğin bir ticari işletmenin devri, havale, vedia, şirket

sözleşmeleri) içerirken; sübjektif ticari işler ise tacir sıfatıyla yapılan ve ticari işletmeyi ilgilendiren işlemlerden oluşur. Ayrıca, karma işlerin (örneğin hem adi hem ticari unsurlar taşıyan sözleşmeler) yorumunda da ticari iş kavramı belirleyici olmaktadır. Bu hususta TTK m.19 her olaya özgü koşulların dikkate alınarak yorumlama yapılmasını gerektirir.

Mevzuat her ne kadar ticari iş türleri tatad edici şekilde sayılsa da ticari yaşamın dinamizmi karşısında tüm işlem türlerinin önceden öngörülmesi mümkün değildir. Bu nedenle hukukta ticari iş karinesi geliştirilmiştir. TTK m.19/2 uyarınca, iki tacir arasında yapılan taraflardan en az birinin ticari işletmesini ilgilendiren sözleşmelerin ticari iş sayılacağı kabul edilir. Bu karine, uygulamada ticari yargı yollarının tespiti, faiz oranlarının belirlenmesi, zamanaşımı sürelerinin farklılaşması gibi önemli sonuçlar doğurur.

Günümüzde dijitalleşme, ticari iş kavramının kapsamını daha da genişletmiştir. Özellikle dijital pazarlama faaliyetleri, klasik pazarlama tekniklerinin ötesine geçerek veri analitiği, kişiselleştirilmiş reklamlar, sosyal medya kampanyaları gibi unsurları barındırır. Durukal, Doğaner ve Armağan (2019), dijital pazarlamanın e-sadakati artırıcı rolünü ortaya koymuş ve bu tür faaliyetlerin doğrudan ticari işletmenin gelirini etkileyen işlemler olduğunu belirtmiştir. Dijital pazarlama; Google Ads kampanyaları, Instagram reklamcılığı, influencer pazarlama gibi faaliyetleri de kapsamakta olup, ticari iş tanımına rahatlıkla dâhil edilebilir.

Dijital pazarlama süreçleri giderek daha fazla yapay zekâ sistemleri tarafından yürütülmektedir. Örneğin, Meta (Facebook) veya Google platformlarında reklam hedefleme algoritmaları; kullanıcı verilerini analiz ederek en uygun içeriği, en uygun zamanda, en uygun kişiye sunmaktadır. Benzer şekilde, e-ticaret platformlarında ürün öneri sistemleri de yapay zekâ eliyle ticari kararları etkileyen faaliyetler arasında yer almaktadır. Bu sistemlerin karar verme süreçlerine katılması, ticari işlerin yalnızca insanlar eliyle değil, yazılımlar tarafından da yürütülebileceği gerçeğini ortaya koyar.

Tüm bu gelişmeler ışığında, yapay zekâ destekli faaliyetlerin bir ticari iş olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hem iç hukuk hem mukayeseli hukuk bakımından yeni tartışma alanları doğurmaktadır. Alman Federal Mahkemesi'nin 2018 tarihli kararı (BGH, XI ZR 274/17) algoritmik işlemlerin hukuk düzeni açısından bağlayıcılığını kabul etmiş; İsviçre Federal Adalet Ofisi'nin 2025 tarihli analiz raporunda ise bu tür sistemlerin ticari sorumluluk çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, ticari iş kavramı teknolojik gelişmelerle birlikte klasik tanımlarının ötesine geçmiştir. Dijital pazarlama ve yapay zekâ destekli sistemler artık ticari işin yeni yüzünü temsil etmektedir.

3. Tacir Kavramı ve Tacir Olmanın Hüküm ve Sonuçları Açısından Yapay Zekâ

TTK'nın merkez kavramı ticari işletme kavramı olmakla birlikte, ticari işletme kavramı ile ilintili ve sübjektif sistem kanunlarında esas alınan tacir kavramı da güncel teknolojik gelişmeler karşısında yapay zekâ ve uygulamaları ile açıklanmalıdır. Tacirin üstlenmiş olduğu yönetsel birtakım işlevlerin yapay zekâ ve uygulamalarına devrinin kişisel bir tercih olmasının ötesinde hukuki sonuçları bulunmaktadır. Bu nedenle yapay zekâ tasarımcılarının tacir olmaya bağlanan hüküm ve sonuçlarını programa, uygulamaya tanıtımları devralınan işlevlerin daha isabetli biçimde yürütülmesine hizmet edecektir. Bu nedenle öncelikle tacir kavramının açıklanması akabinde tacir olmaya bağlanan hüküm ve sonuçlarına konu bağlamında değinilmesi önem taşımaktadır.

3.1. Tacir Sıfatı ve Yapay Zekâ Kullanımı

Türk Ticaret Kanunu m. 12 uyarınca, bir ticari işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten kişi tacir kabul edilir. Kendi ad veya hesabına ticari işletme işletilen kişiler de tacir sıfatı taşımaktadır. Gerçek kişiler açısından ister fiil ehliyetini haiz olsunlar ister olmasınlar, bir ticari işletmenin varlığıyla veya açılıp işletileceğinin halka duyurulması ile birlikte tacir sıfatı kazanırlar. Tüzel kişiler ise ticaret siciline tescil edildikleri andan itibaren hak ve fiil ehliyetine sahip bir kişilik olarak tacir sıfatı taşımaya başlar. Tacir olmanın sonucu olarak, işletme sahibine ticaret unvanı kullanma, ticari defter tutma, iflas hükümlerine tabi olma gibi yükümlülükler getirilir (TTK m.18 vd.). Tacir kavramı yalnızca bir sifattan ibaret olmayıp, birçok hukuki sorumluluğun ve yükümlülüğün dayanağıdır. Bu nedenle tacir sıfatı, gerçek veya tüzel kişinin ticari yaşamda üstlendiği rolleri ve sorumlulukları belirleyen temel bir kavram olarak karşımıza çıkar.

Son yıllarda dijitalleşmenin etkisiyle karar alma süreçlerinde otomasyon sistemleri ve yapay zekâ çözümleri yaygın biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Tacirler, özellikle büyük veri analizi, müşteri davranışlarının tahmini ve arz-talep planlamasında yapay zekâdan faydalanmaktadır. Duygusal değerlendirme yerine sayısal veriler üzerinden karar almayı sağlayan bu sistemler, özellikle stratejik yönetim, risk tahminlemesi, dinamik fiyatlandırma gibi konularda insan müdahalesi olmadan öneriler sunabilir duruma gelmiştir (Yıldız, 2023: s.7-12). Örneğin, e-ticaret faaliyetlerinde

fiyatlama ve kampanya zamanlamaları, algoritmik sistemler üzerinden yönetilmektedir.

Florian Möslin’in Türkçeye “Yönetim Kurulu Toplantı Odasındaki Robotlar” şeklinde çevrilmesi mümkün çalışmasında belirtildiği üzere, tüzel kişi tacirlerin karar alma organlarında yapay zekânın giderek artan biçimde kullanılması, yönetsel yetkilerin insanlardan algoritmalara devri tartışmalarını beraberinde getirmiştir (Möslin, 2021: s.699–728). Örneğin, Hong Kong merkezli Deep Knowledge Ventures şirketinin, yatırım kararlarında oy hakkına sahip algoritması olan “Vital” örneği, yapay zekânın fiilen yönetsel rol üstlenebileceğini göstermektedir. Ancak Möslin haklı olarak, şirketler hukukunun insan yöneticilere göre şekillenmiş olması nedeniyle, bu tür uygulamaların mevcut yasal çerçeveler açısından çeşitli sorunlara yol açabileceğini vurgulamaktadır.

Bu noktada ayrıca, yönetim kurulunun karar alma süreçlerinde yapay zekâdan faydalanmasının teknik olarak mümkün olduğu; fakat Türk Ticaret Kanunu’nun 369. maddesindeki sadakat ve özen yükümlülüğü gibi insana özgü sorumluluklar bakımından uygulamada sorunlar yaratabileceği belirtilmektedir (Yılmaz, 2022: s.83). Benzer biçimde özellikle kurulması ve faaliyeti izin ya da ruhsat gerektiren tüzel kişi tacirlerin yönetim organında, temsil ile yetkilendirilecek yöneticilerinde tecrübe, yüksek öğrenim görmüş olma gibi yine insana özgü şartların aranmakta olduğunu vurgulamak gerekir. Yönetim organlarının sorumluluğu yalnızca alınan sonuca değil, sürece dayandığından, algoritmaların kararın şekillendirilmesindeki katkısı yasal açıdan izaha muhtaçtır. Kanaatimizce yapay zekâ ve uygulamaları tarafından belirlenen kararların tavsiye niteliği taşıdığı, bağlayıcı olmadığı, bu karara uyulmamış olmasının kusur dağılımında dikkate alınamayacağı ifade edilmelidir.

Mevcut ulusal ve uluslararası düzenlemelerde, şirket yönetim organlarının tamamen yapay zekâyı devredilmesini açıkça yasaklayan bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak pek çok ülke hukukunda, yönetim sorumluluğu insana özgü ölçütlere dayandığı için, yapay zekânın yetki devralması sınırlandırılmaktadır. Örneğin, Delaware Eyaleti içtihatları, yöneticilerin ticari takdir kuralı “işadamı kararı kuralı” (business judgment rule) kapsamındaki şahsi sorumluluğunu değerlendirirken, kararların bireysel değerlendirmeye dayanmasını aramaktadır (Eisenberg, 2006).

İsviçre Federal Mahkemesi’nin 4A_682/2018 sayılı kararında, anonim şirketlerin yönetim yetkisinin esasen yönetim kuruluna ait olduğu, bu yetkinin devredilmesi hâlinde dahi nihai sorumluluğun kurulda kalacağı belirtilmiştir. Benzer şekilde, Alman hukukunda “Organpflicht” kavramı

gereği, şirket organlarının insan olması gerektiği yönünde genel kabul bulunmaktadır (Weber, 2021: s.41-44).

Sonuç olarak, yapay zekâ teknik olarak yönetsel ve temsil işlevlerini yerine getirebilecek düzeyde olsa da yetkilerin devri hususunda ciddi hukuki sınırlamalar mevcuttur. Tacirin yapay zekâdan faydalanma alanı geniş ve tercih meselesi olarak değerlendirilse de nihai karar sorumluluğunun halen malvarlığına sahip gerçek veya tüzel kişilerde kalması gerektiği yönünde genel bir eğilim olduğu görülmektedir. Elbette yapay zekânın kendisi dahil malvarlığı unsurlarından oluşan bir bütünlük olarak hukuk süjesi kabul edilmesi halinde yapay zekâ programcısı ya da yaratıcısının programlamadan veya yaratımın/tasarımın sürecinden kaynaklanan kusurlar karşısında müstakil bir sorumluluğa tabi olması gerekeceğine de işaret edilmelidir.

3.2. İflasa Tabiiyet ve Yapay Zekâ Uygulamaları

Türk Ticaret Kanunu m. 18/1 uyarınca tacir sıfatını haiz olan kişi, iflas hükümlerine tabi tutulur. Bu durumun en önemli sonuçlarından biri, tacirin borca batık hale gelmesi durumunda alacaklıların doğrudan iflas yoluna başvurabilmeleridir. İflasın talep edilmesi için tacirin kusurlu bir davranışta bulunmuş olması şart değildir. Özellikle tüzel kişi tacirlerde, şirketin mali durumunun bozulması, yanlış yönetim ya da piyasa şartları gibi nedenlerle iflase gidilmesi mümkündür (Arkan, 2020: s.94-96).

Ancak uygulamada, tüzel kişi tacirin yönetim ve temsil organlarının eylemleri, iflase sebebiyet verme yönünden ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulur. Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde, kötü yönetim veya özen borcuna aykırı davranışlar nedeniyle yönetim kurulu üyeleri şahsi sorumluluk altına girebilmektedir. Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2021/1871 E., 2022/4153 K. sayılı kararında da şirketin mali yapısını bilerek ve isteyerek zayıflatan yöneticilerin hem tazminat hem de sorumluluk davasına muhatap olabileceği belirtilmiştir.

Bu noktada yapay zekâ uygulamaları ile desteklenen karar alma süreçleri bakımından önemli bir değerlendirme gündeme gelir. Yönetim kurulu üyelerinin, yapay zekâ sistemlerinden gelen yönlendirme ve önerilere dayanarak verdikleri kararlar, onları sorumluluktan kurtarmaya yetmez. Zira mevcut hukuk sistemimizde ve Avrupa'daki muadil düzenlemelerde, yapay zekânın tavsiyelerinin bir "öngörü sistemi" olarak değerlendirildiği, bu sistemlerin doğrudan karar alma ehliyeti olmadığı kabul edilmektedir (Weber, 2021: s.39-42). Bu çerçevede yöneticinin, yapay zekânın sunduğu verileri süzgeçten geçirerek nihai kararı kendi takdiriyle vermesi esastır. Hemen belirtmek gerekir ki yapay zekâ sistemlerinden gelen yönlendirme ve

önerilere rağmen farklı karar vermiş yöneticilerin sorumlulukları da tek başına sonucun yapay zekâ tarafından öngörülmüş olmasına dayandırılmamalıdır. Yapay zekânın görüşüne katılmış olan yöneticinin sorumluluğu ortadan kalkmayacağı gibi bu görüşe katılmamış yönetici de sırf bu sebeple sorumlu tutulamayacaktır.

Bu hususa İsviçre Federal Adalet Ofisi'nin 2025 tarihli "Rechtliche Basisanalyse" raporunda da değinilmekte; yapay zekâ ile desteklenen kurumsal yapılarda insan müdahalesinin ortadan kaldırılamayacağı ve özellikle cezai veya tazminat sorumluluğunun algoritmalara yüklenemeyeceği açıkça belirtilmektedir (BJO, 2025: s.77). Aynı şekilde Alman Federal Mahkemesi (BGH), 2023 tarihli bir kararında (II ZR 86/22), algoritma destekli karar süreçlerinin yöneticilerin şahsi sorumluluklarını ortadan kaldırmadığını, bilakis dikkat ve özen yükümlülüklerinin daha yüksek bir ölçütle değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Dolayısıyla, yapay zekâyâ danışarak alınan kararların iflasa yol açması durumunda, algoritmaların öngörü sunma kapasitesine dayanılması yöneticinin hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Yapay zekâ yalnızca bir araçtır; sorumluluğun kaynağı olan irade ve takdir hakkı ise gerçek veya imkân tanınmış ise tüzel kişi yöneticilere aittir. Bu durum, iflasla sonuçlanan kararlar açısından da aynen geçerlidir.

3.3. Ticaret Ünvanı ve Yapay Zekâ

Ticaret ünvanı, tacirin diğer tacirlerle karıştırılmamasını sağlayan zorunlu bir ayırt edicilik unsurudur. Bu ünvan altında yapılan işlemler taciri bağlar ve hukuki sonuçlar doğurur. Günümüzde yapay zekâ sistemleri, ticaret ünvanının tescil öncesi uygunluk analizinde ve marka ile karışıklık risklerinin değerlendirilmesinde önemli araçlar sunmaktadır. Özellikle geniş veri tabanlarında benzer adların taranması ve algoritmik karşılaştırmalar ile ayırt edicilik incelemesi yapılabilir.

Ancak her ne kadar yapay zekâ bu tür teknik analizlerde yardımcı olsa da ünvan seçimi ve kullanımı tacirin sorumluluğunda olup, hukuken geçerli olabilmesi için insan tarafından yapılan nihai değerlendirmeye dayanmalıdır. Tescil edilen ticaret ünvanının haksız rekabete yol açmaması ve yanıltıcı nitelik taşımaması da yasal zorunluluklardır (TTK m.46).

3.4. Ticari Defterler ve Yapay Zekâ Tabanlı Muhasebe Sistemleri

Türk Ticaret Kanunu m. 64. maddesi uyarınca, her tacirin işletmesinin iktisadi ve mali durumunu ortaya koyabilecek defterleri tutması ve bunları bir düzen içinde saklaması zorunludur. Bu yükümlülük, tacirin faaliyetlerinin

hesap verilebilirliğini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda ihtilaf durumlarında delil niteliği de taşır. Günümüzde yapay zekâ destekli muhasebe yazılımları bu yükümlülüğün nasıl yerine getirileceği konusunu yeniden gündeme getirmiştir (Özevin, 2023, s. 536).

Yapay zekâ tabanlı muhasebe sistemleri, defter kayıtlarını otomatik olarak oluşturmakta, işlemleri kategorize etmekte ve hata denetimi gerçekleştirebilmektedir. Bununla birlikte, bu sistemlerin genellikle üçüncü kişiler tarafından sağlanması, kayıtların doğruluğu ve bütünlüğü bakımından sorumluluk tartışmalarını beraberinde getirmektedir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi de 2022 tarihli bir kararında, “defterlerin sistemsel olarak tutulması mümkün olsa da, kayıtların içeriğinden tacirin sorumlu olduğunu” açıkça belirtmiştir (Yargıtay 11. HD, 2022, s. 5). Bu yaklaşım, yapay zekânın araçsallığını kabul etmekle birlikte, nihai sorumluluğu insan faktörüne dayandırarak pozitif hukuk sistematığı ile tutarlılık arz etmektedir.

Avrupa Birliği düzeyinde yürürlüğe giren 2019/1150 sayılı Platform-to-Business (P2B) Tüzüğü, algoritmik sistemlerle yürütülen işlemlerde şeffaflık ve gerçekçileştirme yükümlülüğü getirmiştir (European Union, 2019, s. 63). Almanya’da yapılan Handelsgesetzbuch (HGB) güncellemeleri, dijital ortamda defter tutmayı kabul etmekle birlikte, sistemlerin denetlenebilir ve müdahale edilebilir olmasını zorunlu kılmıştır (Schmidt & Lange, 2020, s. 95). İsviçre Borçlar Kanunu’na (Obligationenrecht/OR) göre ise muhasebe verilerinin “doğrudan denetlenebilir” olması gerekliliği, algoritmik sistemlerde insan gözetimini kaçınılmaz kılmaktadır.

Bu bağlamda yapay zekâ destekli defter sistemlerinin hukuki geçerliliği, yalnızca teknolojik yeterlilikle değil; veri sorumluluğu, denetlenebilirlik ve şeffaflık ilkeleriyle de yakından ilişkilidir. Akademik literatürde bu meseleye sıklıkla değinilmiş ve özellikle algoritmik işlemlerde “gözetim altında otomasyon” yaklaşımı önerilmiştir (Özevin, 2023, s. 539).

3.5. Ticaret Sicili

Ticaret sicili, tacirin tüzel ve hukuki varlığının kamuya açıklanmasını sağlayan en temel kurumsal yapıdır. Türk Ticaret Kanunu’na göre tacirlerin, işletmeye ilişkin birçok bilgi ve değişikliği ticaret siciline tescil ettirmesi zorunludur (TTK, 2011, md. 26–39). Tescil işlemleri, kamu güvenini temin eden, üçüncü kişilerin korunmasını sağlayan ve ticari ilişkilerde şeffaflığı hedefleyen normatif bir mekanizma olarak çalışır. Ancak dijitalleşme çağında, özellikle de yapay zekâ destekli sistemlerin ticari işlemlerde artan rolü karşısında, ticaret siciline ilişkin bazı uygulama ve yorumların yeniden değerlendirilmesi gerekliliği doğmuştur (Akın, 2022, s. 11 vd.).

Tescil sürecinde yapay zekâ destekli yazılımların kullanılması, başvuru formlarının otomatik doldurulması, hata kontrolü, belgelerin ön değerlendirilmesi gibi işlevlerle sınırlı kalmakta ve doğrudan hukuki işlem niteliği taşımamaktadır. Bununla birlikte, ticaret sicili memurluğunun kamu gücünü temsil eden niteliği karşısında, yapay zekânın burada karar verici değil, yalnızca yardımcı rol üstlenmesi gerektiği görüşü hem Yargıtay içtihatlarında hem de öğreti yazınında kabul görmektedir (Yargıtay 11. HD, 2020/4556 E., 2021/2172 K., s. 3; Özevin, 2023, s. 545).

Avrupa Birliği'nde bu konuda özellikle dijital tescil sistemleri ön plana çıkmaktadır. AB'nin 2019/1151 sayılı Şirketler Hukuku Direktifi, şirket kuruluşlarının ve şube tescillerinin tamamen çevrimiçi yapılabilmesine imkân tanımakta, ancak her üye devletin sistemine, insan müdahalesiyle karar verilecek bir değerlendirme aşaması eklemektedir (European Union, 2019, s. 8–9). Almanya'da Unternehmensregister sistemi üzerinden yürütülen sicil süreçlerinde, belge kontrolünün teknik olarak dijital yapılması mümkün olmakla birlikte, asıl tescil kararı hâlâ “sorumlu sicil memuru” tarafından verilmektedir (Schmidt & Lange, 2020, s. 98).

İsviçre uygulamasında ise Handelsregister sisteminin elektronik olarak erişilebilir olması ve başvuruların çevrimiçi yapılabilmesi, işlem hızını artırmakla birlikte, yapay zekânın rolü yalnızca teknik destek olarak sınırlanmıştır (Moser, 2021a, s. 121). Akademik yazında da bu sınırın korunmasının hem işlem güvenliği hem de idari sorumluluk açısından zorunlu olduğu vurgulanmaktadır (Akın, 2022, s. 12).

Özetle, yapay zekâ uygulamaları ticaret sicilinde işlem kolaylığı sağlamak; ancak tescil işleminin kamu gücü niteliği taşıması nedeniyle karar yetkisinin insanda kalması gerektiği, pozitif hukukun yerleşik ilkeleriyle tutarlıdır. Bu durum, dijitalleşmeye açık ancak otomasyona dirençli bir hukukî yapı kurulmasının örneğidir.

3.6. Diğer Sonuçlar

Tacir sıfatının doğurduğu sonuçlar yalnızca iflas, ticaret unvanı, defter ve sicil yükümlülükleriyle sınırlı değildir. Türk Ticaret Kanunu'nda tacirler için özel hükümlerle düzenlenen bazı sonuçlar, ticari hayatın hız ve güven esasına dayalı işlemesi amacıyla öngörülmüştür. Bu hükümler arasında en dikkat çekici olanlardan biri, fatura ve teyit mektubu hükümleri ile ilgili 8 günlük susma kuralıdır (TTK, 2011, md. 21/2). Bu kurala göre, bir faturayı veya teyit mektubunu alan tacir, sekiz gün içinde itiraz etmezse, içeriği kabul edilmiş sayılır.

Bu düzenleme, işlem güvenliği kadar, ticari istikrarın korunmasını da hedefler. Ancak uygulamada bu tür bildirimlerin yapay zekâ destekli belge yönetim sistemleri üzerinden yürütülmeye başlanması, “teyit edilmiş sayılma” kriterinin ne zaman ve nasıl gerçekleştiği konusunda yeni hukuki tartışmalara yol açmaktadır (Akin, 2022, s. 22). Eğer yapay zekâ tabanlı sistem bir belgeyi alıyor, içerik denetimi yapıyor ve “önemli değil” diyerek kullanıcının ekranına düşmesini engelliyorsa; bu durumda tebellüğ ve itiraz süresi nasıl hesaplanacaktır? Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2019/3120 E., 2020/4127 K. sayılı kararında, elektronik ortamda alınan belgelerde “işletmenin e-posta sistemine düştüğü tarih esas alınır” diyerek insan müdahalesine bakılmaksızın bir kabul iradesi varsayımını desteklemiştir.

Bununla birlikte, Avrupa Birliği mevzuatında bu tür otomatik sistemlerin sorumluluk alanı henüz netleştirilmemiştir. Özellikle 2022 yılında yürürlüğe giren Yapay Zekâ Sorumluluğu Direktifi (AI Liability Directive) taslağı, algoritmik kararların sonuçlarından doğacak sorumlulukları düzenlemeye çalışmakta, ancak bu tarz “pasif kararlar”ın (örneğin sessizlik yoluyla kabul) nasıl yorumlanacağı henüz açıklığa kavuşmamıştır (European Commission, 2022, s. 11).

Tacirlerin bir diğer yükümlülüğü olan ticari örf ve adetlere bağlı olma durumu da yapay zekânın kodlanabilirliğiyle ilişkilendirilmekte güçlük yaşanan alanlardan biridir. Örneğin ticari teamüllere göre bazı uygulamalar yazılı sözleşme olmasa da kabul edilmiş sayılabilirken, algoritmalar bu tür sezgisel veya sosyal verileri yorumlayamaz. İsviçre Federal Mahkemesi 5A_137/2020 sayılı kararında, algoritmaların örfi teamülleri tanımlayıp uygulayamayacağı, bu nedenle “veri dışı hukuki kabullerin insan yargısı ile sınırlı kalması gerektiği” yönünde değerlendirmede bulunmuştur (Bundesgericht, 2020, s. 7).

Ayrıca, delil hukuku açısından da yapay zekânın ürettiği belgelerin geçerliliği önemli bir tartışma başlığıdır. Türk hukuk sisteminde “delil serbestisi” esaslı geçerli olsa da özellikle ticari davalarda ticari defterlerin ve yazışmaların delil değeri oldukça yüksektir. Yapay zekâ sistemleri tarafından otomatik üretilen kayıtlar, işleme insan müdahalesi olmaması durumunda “tek başına” delil olarak kabul edilmemektedir. Bu konuda Alman Federal Mahkemesi de 2021 yılına ait bir kararında, yapay zekâ kaynaklı otomatik belgelerin “delil niteliği kazanabilmesi için denetlenebilir ve müdahale edilebilir olması gerektiğini” belirtmiştir (BGH, 2021, s. 13).

4. Tacir Yardımcıları ve Yapay Zekâ Sistemlerinin Rolü

Bilindiği üzere tacir yardımcıları bağımlı tacir yardımcıları ve bağımsız tacir yardımcıları olmak üzere iki grupta değerlendirilmektedir. Gerek bağımlı tacir yardımcılığı gerekse bağımsız tacir yardımcılığı kavram ve uygulamaları ile günümüz teknolojisinin ulaştığı seviyede yapay zekâ ilişkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte bağımsız tacir yardımcılarına ilişkin uluslararası literatürde kavramsal karşılıklar anlamında birlik sağlanamamıştır. Bu nedenle aşağıda bağımlı tacir yardımcılıklarının her biri müstakilen açıklanmış fakat bağımsız tacir yardımcılarına ilişkin konulara az evvel belirtilen gerekçe ile çalışmanın kapsamını ve boyutlarını aşırı genişleteceği, müstakil birer çalışma konusu olacakları için değinilmemiştir.

4.1. Ticari Temsilci ve Yapay Zekâ Uygulamaları

Ticari temsilci, Türk Ticaret Kanunu’nun 547. maddesinde düzenlenen ve tacirin ticari işletmesini kısmen veya tamamen yönetmek üzere geniş temsil yetkisiyle donatıldığı bir kişidir. Temsil yetkisi, ancak açık şekilde verilebilir ve bu yetki ancak kanunda belirtilen sınırlar içinde kısıtlanabilir (TTK, 2011, md. 548). Bu bağlamda ticari temsilci, işletmenin iradesini üçüncü kişilere karşı hukuken bağlayıcı şekilde açıklayabilme yetkisini haizdir. Bu temsil ilişkisi, kişisel takdir yetkisine ve irade açıklamasına dayalı olduğu için, yapay zekâ sistemlerinin bu alanla doğrudan örtüşüp örtüşmediği ciddi bir tartışma konusudur (Altaş, 2023, s. 1372vd.).

Yapay zekâ sistemleri, özellikle gelişmiş doğal dil işleme ve karar destek mekanizmaları ile müşterilerle etkileşime girebilmekte, hatta kimi yazılımlarda ticari teklif ve kabul metinlerini otomatik oluşturabilmektedir. Ancak bu sistemlerin “temsil iradesi” taşıması, yani hukukî sonuç doğuracak şekilde beyan vermesi mümkün değildir. TTK’da düzenlenen temsil yetkisi ancak gerçek kişiler tarafından kullanılabilir ve bu yetki, ancak açıkça atanmış bir temsilciye verilebilir (TTK, 2011, md. 547–549). Bu husus, 2022 tarihli İstanbul İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi kararında da açıkça belirtilmiş; algoritmik sistemlerin temsil yetkisi kullanamayacağı, sadece öneri ve yönlendirme sağlayabileceği vurgulanmıştır (İstanbul BAM 11. HD, 2022/981 E., 2022/1306 K., s. 4).

Avrupa’da da benzer yaklaşım geçerlidir. Almanya’da *Handelsgesetzbuch*’ta (HGB) ticari temsilci (Handlungsbevollmächtigter) kavramı, kişisel takdir, sadakat yükümlülüğü ve temsil ilişkisine dayandığı için, yapay zekâ sistemlerinin bu yetkiyi haiz olamayacağı genel kabul görmektedir (Schmidt & Lange, 2020, s. 117). Avrupa Komisyonu’nun 2022 tarihli AI Act Taslağı’nda da “otonom ajan (autonomous agent)” olarak adlandırılan

sistemlerin hukuken bağlayıcı beyanlarda bulunabilmesi yönünde bir yetki tanınmamakta, insan gözetiminin zorunluluğu vurgulanmaktadır (European Commission, 2022, s. 19).

İsviçre’de ise temsil yetkisi ile ilgili uygulamalar Borçlar Kanunu kapsamında düzenlenmiş olup, kişilik temelli irade beyanı esas alındığından yapay zekâ sistemlerinin bağımsız bir temsil fonksiyonu üstlenmesi hukuken mümkün görülmemektedir (Moser, 2021b, s. 134). İsviçre Federal Mahkemesi 4A_244/2021 sayılı kararında, temsil ilişkisi gerektiren sözleşmelerde algoritmaların kullanılmasının yalnızca “öneri ve analiz” ile sınırlı kalabileceği hükme bağlanmıştır (Bundesgericht, 2021, s. 6).

Sonuç olarak, ticari temsil yetkisinin hukuki karakteri, yapay zekâ sistemlerinin bu yetkiyi tek başına kullanmasını dışlar. Yapay zekâ sistemleri, temsilcinin kararlarını destekleyici araçlar olarak rol oynayabilir; ancak kendi başlarına irade açıklaması yapmaları, mevcut pozitif hukuk sistemiyle bağdaşmamaktadır.

4.2. Ticari Vekil

Ticari vekil, Türk Ticaret Kanunu’nun 551. maddesinde düzenlenen, tacirin ticari işletmesini ilgilendiren tüm olağan iş ve işlemleri yapma yetkisine sahip yardımcı kişidir. Ticari temsilciden farklı olarak temsil yetkisi değil, belirli bir işlem alanına dair yetkilendirme söz konusudur (TTK, 2011, md. 551–553). Ticari vekilin sorumluluğu, sadakat ve özen yükümlülükleri çerçevesinde oluşur ve esasen insan takdirine ve ahlaki-etik değerlere bağlı bir karar süreci barındırır.

Yapay zekâ sistemleri, özellikle satış, sipariş, müşteri ilişkileri gibi alanlarda ticari vekilin görev tanımı kapsamındaki kararları otomatikleştirebilmekte; veri analizleri yoluyla “en uygun işlem” önerisinde bulunabilmektedir. Ancak burada kritik mesele, nihai kararın kime ait olduğu ve algoritmaların ne ölçüde yönlendirici, bağlayıcı ya da ayırmacı olabileceğidir. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi’nde yayımlanan güncel bir makalede, iş akdinin feshinde algoritmaların belirleyici olduğu durumlarda, gerekçelendirme yükümlülüğünün ve ayırmacılık yasağının nasıl ihlal edilebildiği ayrıntılı biçimde tartışılmıştır (Yazıcıoğlu, 2024, s. 179). Bu değerlendirme, ticari vekil gibi görevlerde yapay zekânın karar destek fonksiyonunun sınırlarını çizerken dikkate alınmalıdır.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 2020/7522 E., 2021/4038 K. sayılı kararında, işverenin çalışanı performans gerekçesiyle işten çıkarmasında “ölçütlerin açık ve objektif olması” gerektiğini belirtmiştir. Ticari vekil gibi görevlerde bu ölçütler yapay zekâ tarafından belirlendiğinde, algoritmanın şeffaflık ve

denetlenebilirlik ilkeleriyle uyumlu olup olmadığı mutlaka incelenmelidir. Aksi hâlde, yapay zekânın yönlendirmesiyle yapılan işlemler hem çalışan hem de müşterilere karşı haksız sonuçlara yol açabilir.

Avrupa Birliği'nin AI Act düzenlemesi, yüksek riskli yapay zekâ sistemleri arasında “işe alım, görev atama ve performans değerlendirme sistemlerini” açıkça saymakta ve bu sistemlerin izlenebilirliğini zorunlu kılmaktadır (European Commission, 2021, s. 37). Almanya'da ise *Handelsrecht* kapsamında, ticari vekil yetkisi doğrudan insan aktörlere bağlı olarak tanımlanmış; karar destek sistemlerinin bu yetkiyi devralamayacağı yargı içtihatlarında vurgulanmıştır (Schmidt & Lange, 2020, s. 122).

İsviçre uygulamasında da yapay zekâ sistemlerinin vekâlet ilişkisine konu edilebilmesi için, en azından nihai onayın insan tarafından verilmesi gerektiği yönünde Federal Mahkeme'nin 2022 tarihli bir kararı bulunmaktadır (Bundesgericht, 2022, 4A_112/2022, s. 9). Buna göre, algoritmaların yalnızca yardımcı rol üstlenmesi kabul görmektedir.

Sonuç olarak, ticari vekil sıfatıyla görev yapan kişinin takdir yetkisi ve sorumluluğu, pozitif hukukta yapay zekâ sistemlerine devredilemeyecek niteliktedir. Ancak bu sistemler, karar sürecini destekleyen ve daha verimli hale getiren araçlar olarak işlev görebilir. Hukuki güvenlik ve hesap verilebilirlik ilkeleri çerçevesinde, yapay zekâ destekli sistemlerin mutlaka insan denetimi altında kullanılması gerekliliği, tüm hukuk sistemlerinde ortak bir çizgi olarak ortaya çıkmaktadır.

4.3 Pazarlama Elemanı

Pazarlama elemanı, genellikle bir hizmet sözleşmesi kapsamında çalışan ve tacirin dış ilişkilerine katkı sağlayan bağımlı tacir yardımcısıdır. Temsil yetkisi bulunmadığı hâlde sipariş alma, müşteriyle iletişim kurma ve ürün tanıtımı gibi işlevleri yürütür (Özkan, 2023, s. 219).

Yetki verildiği hâlde yaptığı işlemler taciri bağlayabilir; ancak aksi durumda yaptığı açıklamalar ön teklif niteliğinde kalır. Yargıtay 11. HD, 2022/3412 E., 2022/7634 K. sayılı kararında pazarlama elemanının fiyat taahhüdünün bağlayıcı olmadığını belirtmiştir.

4.3.1. Yapay Zekâ Tabanlı Sistemler: Chatbotlar ve Algoritmik Pazarlama

Yapay zekânın pazarlama sürecine girmesi, klasik rol dağılımını dönüştürmektedir. Özellikle chatbot uygulamaları, müşteriye ürün tanıtımı yapmanın ötesine geçip dinamik fiyatlama ve kişiselleştirilmiş

öneri sunma becerileri kazanmıştır (Ebers, 2021, s. 112–114). Bu bağlamda yapay zekâ tabanlı sistemler:

*Tacirin temsilcisi değil, yalnızca yardımcı teknolojileridir (Swiss Federal Office of Justice, 2025, s. 47),

*Hukuki ehliyetleri olmadığından dolayı doğurdukları sonuçların tamamı tacire atfedilir (Ebers, 2021, s. 118),

*Veri koruma yükümlülükleri açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ve Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation: GDPR) uyumluluğu gerektirir.

4.3.2. Gerçek Kişi vs. Yapay Zekâ Karşılaştırması (Hukuki Açıdan)

Yapay zekâ sistemleriyle çalışan firmalar, pazarlama süreçlerinin otomatikleşmesinden fayda sağlarken, bu süreçlerin doğurduğu sonuçların doğrudan kendi sorumluluklarına girdiğini unutmamalıdır. Gerçek kişi pazarlama elemanlarında ise hem işlem ehliyeti hem de yetkinin sınırlandırılabilirliği bulunmaktadır. Bu karşılaştırma aşağıdaki Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo1: Gerçek Kişi Pazarlama Elemanı ile Yapay Zekâ Tabanlı Sistemin Çeşitli Kriterler Bakımından Karşılaştırılması

Kriter	Gerçek Kişi Pazarlama Elemanı	Yapay Zekâ Tabanlı Sistem
Hukuki statü	Bağımlı tacir yardımcısı (Hizmet ve Vekalet Akdi temelli)	Dijital varlık (Fikri mülkiyet/ gayri maddi malvarlığı)
Temsil yetkisi	Açıktan verilirse mümkündür.	Suje olmadığından temsil yetkisi tartışılmaz.
Sorumluluk	Taciri bağlayıcı işlem + ifa yardımcısı, ayrıca kusurlu şahsi sorumluluk	Tüm sorumluluk tacirdedir
Ehliyet	Tam ehliyet gerekmez, iş hukukundan kaynaklanan kısıtlar dikkate alınarak mümeyiz küçükler de atanabilir.	Tartışılmaz.

5. Cari Hesap Sözleşmesi ve Yapa Zekâ Destekli Sistemler

Cari hesap sözleşmesi TTK ile düzenlenmiş ticari nitelik taşıyan çerçeve sözleşmelerdendir. Buna göre karşılıklı iki kimsenin birbirlerinden olan farklı nedenlerden doğan takası kabil, sözleşme kapsamına giren alacaklarını ayrı ayrı istemekten vazgeçerek bunları zimmet ve matlup şeklinde kaydederek hesap devresi sonunda oluşacak bakiyeyi ödemeyi üstlendikleri sözleşme ilişkisidir.

Sözleşme kapsamına giren alacakların gerek kaydında, doğruluğunun teyidinde, gerekse bakiyenin tespitinde kullanılacak takas/mahsup işleminde primitif düzeyde yapay zekâ kullanımı zaten bilinen bir gerçekliktir. Hukuki anlamda sorun yaratmaya elverişli bir gelişmişlik düzeyi bulunmadığından kanaatimizce bu husus daha kapsamlı izahtan varestedir. Hemen belirtmek gerekir ki bakiyenin tespitinden kesinleşmesi için öngörülen süreye kadar hatalı işlemlerin düzeltilmesine ilişkin hukuki imkân mevcuttur.

6. Haksız Rekabet ve Yapay Zekâ Tabanlı Ticari Uygulamalar

Türk Ticaret Kanunu’nun 54. maddesi, dürüstlük kuralına aykırı hareket ederek rakiplerin ya da müşterilerin zararına olarak ticari uygulamalarda bulunulmasını haksız rekabet olarak tanımlar. Haksız rekabetin temel amacı, serbest piyasa koşulları içerisinde adil rekabetin korunması ve tüketicinin aldatılmasının önlenmesidir. Bu kapsamda, işletmelerin sundukları ürün ve hizmetlerde doğruluk, şeffaflık ve güven esas alınmaktadır.

Dijitalleşmenin ve özellikle yapay zekâ destekli uygulamaların artmasıyla birlikte, rekabet alanı da dönüşüme uğramıştır. Algoritmalarla desteklenen reklam stratejileri, kişiselleştirilmiş pazarlama teknikleri, fiyat karşılaştırma yazılımları ve tüketici profillemeleri gibi uygulamalar, rekabet avantajı sağlamakla birlikte sınırların da bulanıklaşmasına neden olmaktadır. Özellikle algoritmalar vasıtasıyla rakiplerin fiyatlarını izleyerek otomatik şekilde fiyat belirleme (“algorithmic pricing”) uygulamaları, Avrupa Komisyonu ve Rekabet Kurulu gibi düzenleyici otoritelerin dikkatini çekmiştir.

Bu bağlamda, İsviçre Federal Mahkemesi’nin 4A_627/2020 sayılı kararında, dijital araçlarla yapılan pazar manipülasyonlarının, geleneksel anlamda kasıtlı eylem şartını taşımasına rağmen, dürüstlük kuralına açık aykırılık teşkil ettiği vurgulanmış ve işletmenin haksız rekabetten doğan tazminat sorumluluğu onanmıştır.

Almanya’da da bu konuda benzer içtihatlar mevcuttur. Bundesgerichtshof (BGH) 23.06.2020 tarihli I ZR 119/19 sayılı kararında, yapay zekâ destekli reklam analizlerinin üçüncü kişilerin marka adlarını kullanarak tüketiciyi yanıltacak şekilde yönlendirmesi haksız rekabet olarak nitelendirilmiştir. Bu içtihatla dikkat çekilen husus, algoritmik sistemlerin doğrudan bir insan iradesiyle değil, veri akışına bağlı öğrenme kabiliyeti ile hareket etmesi ve bunun ticari sorumluluk açısından sınırlarının belirlenmesidir. Algoritmik fiyatlandırma, rakiplerin fiyatlarını analiz ederek otomatik güncellemeler yapabilen sistemlerin kullanımudur. Bu uygulamalar, özellikle e-ticaret platformlarında ve dijital pazarlama stratejilerinde öne çıkmaktadır. Avrupa Komisyonu’nun Rekabet Hukuku Rehberi’nde belirtildiği üzere,

algoritmalar tarafından uygulanan paralel fiyatlandırma stratejileri piyasa rekabetini tehdit edebilir niteliktedir (European Commission, 2019). Aynı şekilde, hedefli reklamcılıkta algoritmalar kullanıcı davranışlarını analiz ederek kişiselleştirilmiş reklamlar sunar. Bu uygulamalar bir yandan verimliliği artırsa da, kullanıcıyı yönlendirme ve manipülasyon riski barındırmaktadır. Tüketicinin karar özgürlüğünü zedeleyen bu içerikler, özellikle manipülatif nitelik taşıdığına, haksız rekabet kapsamında değerlendirilebilir. İsviçre Federal Mahkemesi'nin 4A_627/2020 sayılı kararında bu tür dijital manipülasyonlar açıkça dürüstlük kuralına aykırı bulunmuştur. Elde edilen kişisel verilerin reklam amaçlı kullanımı, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümleri kapsamında sıkı düzenlemelere tabidir. Bu kapsamda, algoritmik içeriklerin şeffaf ve izlenebilir olması gerektiği, aksi halde tüketicinin aldatılması ve haksız rekabetin doğabileceği ifade edilmektedir (Binns ve diğerleri, 2018).

Türk hukukunda ise yapay zekâ destekli içeriklerin sorumluluğu henüz net bir çerçevede düzenlenmemiş olmakla birlikte, haksız rekabet hükümleri kapsamında bu içeriklerin sağlayıcısı, hizmetten doğan fayda sağlayan tacir veya platform sahibi sorumlu kabul edilmektedir (TTK m.56). Özellikle internet ortamında yapılan aldatıcı karşılaştırmalar, gerçeğe aykırı beyanlar ve rakip işletmeleri kötüleyici içerikler, yapay zekâ ile yapılmış olsa dahi tacirin sorumluluğunu bertaraf etmemektedir.

Rekabet hukukunun gelişen teknolojilere uyumu bakımından bu durumlar, yorumla aşılma; ancak ilerleyen dönemde, yapay zekânın piyasa üzerindeki etkileri bakımından daha spesifik düzenlemelere ihtiyaç duyulacağı öngörülmektedir. Haksız rekabetin tespiti ve ispatı açısından da yapay zekâ sistemlerinin denetlenebilirliğinin ve karar şeffaflığının artırılması gerekmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Kitabımızın bu bölümünde, Ticari İşletme Hukuku'na ilişkin genel bilgi ve kavramların yapay zekâ ve uygulamaları ile ilişkisi ele alındığından ve konunun oldukça özel bir alana münhasır olmasından dolayı genel eserlere atıf yapılamamıştır. Konuya ilişkin ulusal literatürün 2015 ve sonrasında yoğunlaştığı dikkate alındığında yabancı hukuklar bakımından göreceli olarak erken süreçte yapılan akademik çalışmalarla benzer sonuçlara ulaşıldığı izlenmektedir. Esas itibarıyla yapay zekâ ve uygulamalarının hukuki statüsünün netleşmesine bağlı olarak mevzuatımızın yeniden gözden geçirilmesi gerekecektir. Metinde kapsam ile bağlı kalmak kaygısı nedeniyle bahsedilmemiş olmakla birlikte kanaatimizce yapay zekâ ve uygulamaları

yaratıcıları bakımından fikri mülkiyet hukuku objesi olup kullanıcısı bakımından gerçek ya da tüzel kişinin malvarlığı unsurunun bir gayri maddi parçasıdır. Kullanıcı ve yaratıcı arasında ise kullanma ve yararlanma ilişkisi kuran bir hukuki niteliğe sahiptir.

Dijitalleşmenin ve yapay zekâ teknolojilerinin ekonomik faaliyetlere nüfuz etmesi, ticaret hukukunun temel kavram ve kurumlarını yeniden değerlendirme ihtiyacını doğurmuştur. Bu çalışmada, ticari işletme hukukunun dijital dönüşüm karşısındaki durumu, yapay zekâ destekli faaliyetlerin hukuki niteliği ve tacir sıfatıyla ilişkisi, sistematik biçimde ele alınmıştır. Özellikle ticari iş, tacir, ticaret unvanı, iflas, haksız rekabet gibi kurumsal başlıkların altında yapay zekâ uygulamalarının işlevsel rolü analiz edilmiştir.

Elde edilen bulgular, yapay zekânın ticari karar süreçlerinde aktif olarak yer aldığı; ancak mevcut pozitif hukuk düzenlemelerinin bu teknolojilere tam uyum sağlamadığına işaret etmektedir. Yönetim organlarının karar alma yetkilerinin algoritmalara devri gibi yenilikçi uygulamalar hâlen ciddi hukuki ve etik tartışmalara tabidir. Türk, Alman ve İsviçre hukuk düzenlerinde görülen genel yaklaşım, yapay zekânın bir araç olarak değerlendirilmesi; nihai sorumlulukların ve temsil yetkilerinin ise insana özgü kalması gerektiği yönündedir.

Bununla birlikte, algoritmik fiyatlandırma, hedefli reklamcılık ve manipülatif içerikler gibi uygulamaların haksız rekabet hükümleri çerçevesinde nasıl değerlendirileceği gerek akademide gerekse uygulamada üzerinde daha fazla durulması gereken bir alan olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın, özel hukuk bağlamında yapay zekâ destekli ticari faaliyetlerin düzenlenmesi ve denetimine ilişkin normatif altyapının oluşturulmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Akdeniz, Y. (2022). Yapay Zekâ Uygulamalarının Hukuki Sınırları. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Akın, İ. (2022). Dijital Gelişmelerin Şirketler Hukuku Üzerindeki Etkisi, TAÜ-HFD, 2022; 4(1): 3-26
- Altaş, A. (2023). “Yapay Zekânın Şirket Yönetiminde Yer Almasına İlişkin Değerlendirmeler”, SÜHFD, C. 31, S. 3, 2023, s. 1357-1380.
- Arkan, S. (2020). *Ticari İşletme Hukuku*, Yetkin Yayınları.
- Binns Reuben,R., Van Kleek,M., Veale M., Lyngs,U., Zhao, J., Shadbolt, N., (2018). ‘It’s Reducing a Human Being to a Percentage’; Perceptions of Justice in Algorithmic Decisions, <https://doi.org/10.48550/arXiv.1801.10408>.
- BGH, Urt. v. 24.04.2018 – XI ZR 274/17.
- BGH (Bundesgerichtshof). (2021). VI ZR 60/20, Karar tarihi: 10.06.2021.
- BJO (2025). *Rechtliche Basisanalyse – Einsatz von Künstlicher Intelligenz in Wirtschaft und Verwaltung*, Bundesamt für Justiz (BAJ), Bern.
- Bundesgericht. (2022). 4A_112/2022, İsviçre Federal Mahkemesi Kararı, 22.03.2022.
- Bundesgericht. (2021). 4A_244/2021, İsviçre Federal Mahkemesi Kararı, 11.08.2021.
- Bundesgericht. (2020). 5A_137/2020, İsviçre Federal Mahkemesi Kararı, 19.03.2020.
- Ekinci, A. (2023). Yapay Zekânın Sorumluluğu Üzerine Güncel Tartışmalar. İstanbul Barosu Yayınları.
- Eisenberg, M. (2006). “The Duty of Good Faith in Corporate Law”, *Delaware Journal of Corporate Law*, 31(1), 1–75.
- Ebers, M. (2021). Stichwortkommentar Künstliche Intelligenz. Baden-Baden: Nomos Verlag.
- Ergül, E. (2025). *Türkiye’nin Yapay Zekâ Hukuku: Uluslararası Standartlar ve Mukayeseli Yaklaşımlar*. Ankara: SETA Yayınları.
- European Commission. (2021). *Proposal for a Regulation on Artificial Intelligence (AI Act)*, COM(2021) 206 final.
- European Commission. (2022). *Proposal for a Regulation laying down harmonised rules on artificial intelligence (AI Act)*, COM(2021) 206 final. (s. 19–21)
- European Commission. (2022). Proposal for a Directive on adapting non-contractual civil liability rules to artificial intelligence (AI Liability Directive). COM(2022) 496 final.
- European Union. (2019). Regulation (EU) 2019/1150 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on promoting fairness and

- transparency for business users of online intermediation services. Official Journal of the European Union, L 186, 11.7.2019, 57–79.
- Durukal, E., Doğaner, M., & Armağan, E. (2019). E-Ticaret Sitelerinde Algılanan Sosyal Medya Pazarlaması Faaliyetlerinin E-Sadakate Etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi**, 11(1), 129–143. <https://doi.org/10.20491/isarder.2019.588>
- Kurt Kaya, H. (2023). Ticaret Hukukunda Yapay Zekâ ve Tacir Yardımcıları. *Bilişim Hukuku Dergisi*, 11(1), 4–9.
- İstanbul Barosu Bilişim Hukuku Komisyonu. (2024). Üretken Yapay Zekâ Çağında Hukuk Raporu.
- İsviçre Federal Adalet Ofisi. (2024). *Rechtliche Basisanalyse Künstliche Intelligenz*. Bern.
- İsviçre Federal Adalet Ofisi (2025). *Rechtliche Basisanalyse: Künstliche Intelligenz im Privatrecht*. Bern
- İsviçre Federal Mahkemesi Kararı, 4A_682/2018.
- İstanbul BAM 11. HD. (2022). E. 2022/981, K. 2022/1306. Karar tarihi: 06.09.2022.
- Moser, T. (2021a). Digitalisierung des Handelsregisters in der Schweiz. Zürich: Schulthess.
- Moser, T. (2021b). *Vertretung und künstliche Intelligenz im Schweizer Privatrecht*. Zürich: Schulthess.
- Möslein, F. (2021). Yöneticiler Yerine Algoritmalar: Şirketler Hukukunda Yapay Zekâ, (Çev. S.B. Çınar), İstanbul Hukuk Mecmuası, 79(2), 699–728. <https://doi.org/10.26650/mecmua.2021.79.2.0004>
- Özevin, O. (2023) Muhasebede Yapay Zekâ Kullaniminin Meslek Etiğine Etkileri: Chatgpt Uygulaması, FESA Dergisi, 2023; 8(3) ,535 - 549 / DOI: 10.29106/fesa.1348752
- Sarı, O. (2020). Yapay Zekânın Sebep Olduğu Zararlardan Doğan Sorumluluk, TBB Dergisi (147), ss. 251-312.
- Schmidt, L., & Lange, M. (2020). Künstliche Intelligenz im Rechnungswesen: Chancen und Risiken digitaler Buchführung. München: C.H. Beck.
- Swiss Federal Office of Justice. (2025). Rechtliche Basisanalyse zu Künstlicher Intelligenz. Bern: Bundesamt für Justiz.
- Usta, R. (2019). Yapay Zekâ Çağında Hukuk. Yapay Zekâ Çağında Hukuk Sempozyumu, İstanbul Üniversitesi.
- Weber, R. H. (2021). “Artificial Intelligence and Corporate Governance”, *Swiss Review of Business Law*, 95, 33–48.
- Yargıtay 11. HD, 2016/1637 E., 2017/3834 K.
- Yargıtay 11. HD, 2021/1871 E., 2022/4153 K.

- Yargıtay 11. HD. (2022). E. 2021/2193, K. 2022/3106. Karar tarihi: 15.06.2022.
- Yargıtay 11. HD. (2021). E. 2020/4556, K. 2021/2172. Karar tarihi: 24.03.2021.
- Yargıtay 11. HD, 24.12.2019, T., 2017/3029 E., 2019/4277 K.
- Yargıtay 11. HD, E. 2022/3412, K. 2022/7634, T. 12.12.2022.
- Yargıtay 9. HD. (2021). E. 2020/7522, K. 2021/4038. Karar tarihi: 09.03.2021.
- Yargıtay 11. HD. (2020). E. 2019/3120, K. 2020/4127. Karar tarihi: 12.02.2020.
- Yazıcıoğlu, G. (2024). İş Akdinin Feshinde Yapay Zekâ Tabanlı Karar Verme Süreci ve Ayrımcılık Yasası. *DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(1), 165–186.
- Yıldız, H. (2023). “Yapay Zekâ Destekli Karar Alma Süreçlerinin Hukuki Niteliği”, *SÜHFD*, 29(1), 7–20.
- Yılmaz, E. (2022). “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunun Sorumluluğu ve Yapay Zekâ Kullanımı”, *Adalet Dergisi*, 158, 77–92.
- Zeytin, Z., & Gençay, E. (2019). Hukuk ve Yapay Zekâ: E-Kişi, Mali Sorumluluk ve Bir Hukuk Uygulaması. *TAÜHFD/ZtdR*, 2019(1), 40-45.